

Славко Поледица
slavko.poledica@nb.rs

Милана Укропина
milana.milivojevic@nb.rs

Ивана Николић
ivana.nikolic@nb.rs

Стручни рад
УДК 021.85:027.54(497.11)(091)
050:021.85(497.11)(091)
<https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2022.64.1.4>

Народна библиотека Србије, Београд

ИСТОРИЈАТ И РАЗВОЈ ПЛАСМАНА ПЕРИОДИКЕ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Сажетак: У раду се описују историјат размене и пласмана српске периодике из Народне библиотеке Србије у иностране библиотеке од Другог светског рата до данас, начини набавке и тематика, као и културолошки значај периодике која се пласира у иностранство. Такође, описују се развојни процеси и институционализација слања периодике у оквиру Одељења селективне набавке Народне библиотеке Србије, првенствено оснивањем Реферата за пласман српске периодике у иностранство. У једном делу описана је и сарадња Народне библиотеке Србије у размени и поклону периодике са другим библиотекама у земљи. Описани су и начини евиденције, технолошка унапређења тога рада, и примери рада из свакодневне праксе. Рад садржи и конкретне податке о оствареним резултатима у пласману. У завршном делу изнето је неколико мишљења и идеја о даљем унапређењу размене и поклона периодике у систему како српских библиотека, тако и библиотека из иностранства.

Кључне речи: серијске публикације, пласман српске периодике, размена периодике, поклон периодике, Одељење селективне набавке НБС.

Увод

Након завршетка Другог светског рата, Народна библиотека Србије, без свог здања и фонда уништеног у нацистичком бомбардовању Београда, креће на пут обнове. Тај озбиљан процес траје и данас кроз реституцију уништеног фонда, а посебно старе и ретке грађе која чини колекције њених

посебних фондова. Тих поратних година ентузијазам и знање учених људи, у и око Народне библиотеке Србије, крупним корацама су је релативно брзо увели у круг великих европских и светских библиотека.

Године 1947. године поново почиње достава обавезног примерка Народној библиотеци Србије, а исте године је формиран и Одсек размене. Први спискови књига за размену послати су 1949. године, библиотекама у Совјетском Савезу, Пољској, Чехословачкој и Бугарској. Интензивнија размена почела је 1955. године са четрнаест библиотека из СССР-а, Бугарске, Мађарске, Румуније, Пољске и Чехословачке.

Током деценија које су уследиле, размена књига и периодике се проширује на нове националне библиотеке, као и на универзитетске и библиотеке академија наука. У периоду од 1973. до 1982. године, Народна библиотека је повећала број иностраних библиотека са којима остварује размену публикација на 230 библиотека из четрдесет земаља.¹ Од осамдесетих година до данас, Библиотека сарадњу шири и на пласман публикација у славистичке центре и катедре за српски језик у свету, библиотеке Срба у региону и дијаспори и културно-информативне центре Југославије/Србије. Периодику објављивану у Југославији/Србији путем размене добијале су националне, универзитетске и библиотеке академија наука, док су славистички центри периодику неопходну за наставни и научни рад почели да добијају на поклон у првој половини деведесетих година.

Од 1955. до 1960. године Народна библиотека је у размену послала 125 наслова часописа у 968 свезака и 12 наслова новина у 3.919 примерака. У истом периоду од иностраних библиотека разменом је добила 181 наслов часописа у 1.919 примерака и 18 наслова новина у 2.021 примерку.²

Кроз вишедеценијску размену публикација са водећим светским библиотекама изграђене су велике и значајне колекције србистике широм света, али и формиран и обогаћени фондови иностраних књига и периодике у нашој националној библиотеци.

Набавка периодике за пласман у иностранство

Периодика која се шаље у иностране библиотеке, било путем размене, било на поклон, набавља се на пет начина:

¹ Десанка Стаматовић, „Међународна сарадња Народне библиотеке Србије”, у *Сјоменица: 1832–1982* (Београд: Народна библиотека Србије, 1985), 215.

² Миrash Кишовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека Србије, 2016), 203.

1. Два примерка из обавезног примерка,
2. Куповина/претплата,
3. Издања Народне библиотеке Србије,
4. Размена са институцијама науке и културе,
5. Сувишак поклона и иницирани наменски поклон.

Актуелни Закон о обавезном примерку публикација³ од шест обавезних примерака, „два примерка прослеђује у размену, водећи рачуна о приоритету размене”. Термин „приоритет размене” подразумева размену са Народном и универзитетском библиотеком Републике Српске у Бањалуци, која добија селектован обавезни примерак, укључујући и одабране наслове периодике. Други обавезни примерак периодике користи се за слање у иностране библиотеке и славистичке центре, што није довољно да би се реализовале њихове потребе. Вредне и важне дневне новине, недељнике и часописе тражи велики број иностраних библиотека и славистичких центара, те се они морају купити у већем броју примерака.

До ступања на снагу Закона о јавним набавкама,⁴ и књиге и периодика су се куповали/претплаћивали преко Књижаре Народне библиотеке Србије, директно од издавача и уз књижарски рабат, са обавезом испоруке на адресу Библиотеке, која је потом вршила даљу дистрибуцију у иностране библиотеке. Као финансијски изузетно повољан период истичу се осамдесете године, када су куповину књига и претплату периодике за иностране библиотеке финансирали Министарство културе Републике Србије и Републички завод за међународну научну, просветну, културну и техничку сарадњу Републике Србије.

Међународне санкције, енормна инфлација и недостатак финансијских средстава деведесетих година, доносе велике тешкоће у претплати и пласману периодике у иностранство. У овим условима било је изузетно тешко обезбедити континуитет набавке и слања периодике, и само уз изузетну пожртвованост библиотекара то је постигнуто.

У том периоду обављен је изузетно обиман и значајан посао, који је много допринео континуитету у слању периодике. Отворена су три обавезна примерка публикација која су у ратном периоду од 1991. до 1996. године депоновани за националне библиотеке Словеније, Босне и Херцеговине и Македоније (око 90 тона грађе). Одмах по обнављању сарадње са овим биб-

³ „Закон о обавезном примерку публикација”, *Службени гласник Републике Србије* бр. 52/2011 и 13/2016, чл. 11, тачка 4.

⁴ „Закон о јавним набавкама”, *Службени гласник Републике Србије* бр. 124/12,14/15,68/15, 91/19).

лиотекама договорено је који су им наслови периодике потребни, издвојена су сва годишта и бројеви, и послати у размену. Остатак чуваних часописа био је послат у друге иностране библиотеке које су, на наш упит, доставиле спискове наслова, годишта и бројева који им недостају.

Изузетно тешка ситуација се поновила и 1999. године, током НАТО бомбардовања, када су куповина и слање периодике у иностране библиотеке биле угрожене недостатком финансијских средстава и проблемима у експедицији. Народна библиотека Србије је и у ратним околностима слала публикације у иностранство. Огромним залагањем библиотекара, њиховом упорном борбом за финансијска средства код Министарства културе, као и максималним активирањем других видова набавке, обезбеђен је континуитет слања већине наслова.

У једном од периода успона, унутар Реферата размене, 2002. године, формира се Реферат за пласман српске периодике у иностранство. Послови претплате периодике са Књижаре НБС прелазе на тај реферат. Дневне новине и недељници се од 2002. до половине 2012. године, уз обавезу достављања, претплаћују преко дистрибутера Веокорп, а од јула 2012. до јула 2013. године преко дистрибутера Futura Plus. Часописи се претплаћују директно од издавача/редакција. За часописе које није било могуће претплатити преко издавача, претплата и достава се обављала преко књижаре „Круг-комерц”. Биле су то „златне године” по питању средстава која је Министарство културе Србије одобравало за набавку грађе.

Овакав начин куповине периодике трајао је све до 2012. године, када Закон о јавним набавкама⁵ уводи обавезу да се књиге и периодика купују путем јавних набавки, преко дистрибутера који на јавној набавци да економски најповољнију понуду. Куповина периодике јавном набавком може довести до нерешивих проблема и губитка континуитета у слању иностраним библиотекама у случајевима када се не јави ниједан дистрибутер и јавна набавка пропадне, или јавну набавку добије несавесни дистрибутер који периодику не испоручује редовно или је не испоручује уопште.

Народна библиотека Србије издаје два стручна часописа за која су заинтересоване бројне иностране библиотеке – *Археографске ирилоје* прима 97 иностраних библиотека, а *Гласник Народне библиотеке Србије* 92 иностране библиотеке.

Значајан број публикација, укључујући и периодику, набавља се путем размене са домаћим институцијама науке и културе које су неко-

⁵ „Закон о јавним набавкама”, *Службени гласник Републике Србије* бр. 124/12,14/15,68/15, 91/19).

мерцијални издавачи, чија су издања суфинансирана или у потпуности финансирана од министарстава и других финансијера. Примера ради, путем размене са Библиотеком САНУ добијају се часописи *Јужнословенски филолоџ*, *Српски дијалектолошки зборник*, *Наш језик...* и то у броју примерака потребном за слање у иностране библиотеке. Такође, неке од ових институција мотивисали смо да своје часописе поклоне Народној библиотеци Србије, са наменом да буду послати у светске библиотеке – Институт за књижевност и уметност поклања *Књижевну историју*, Филолошки факултет *Славистику*, редакција часописа *Корац* овај часопис...

Сувишак публикација које бројне институције и појединци поклањају Народној библиотеци Србије, у коме има и периодике, такође је значајан извор употпуњавања недостајућих наслова, годишта и бројева за иностране библиотеке.

Начини и путеви набавке публикација за слање у иностранство, као и видови њиховог пласмана, искуствено су установљени у Одељењу селективне набавке НБС и теоријски представљени у радовима Иване Николић.⁶

У последњој деценији, захваљујући успостављању сарадње са многобројним новим иностраним библиотекама и славистичким центрима, као и максималном активирању свих видова набавке периодике за слање у иностранство, дошло је до изузетног повећања послатих наслова и бројева. Увидом у табелу можемо пратити раст бројева периодике послатих у иностране библиотеке:

Година	Број послатих примерака	Напомена
2016.	10.981	
2017.	11.301	
2018.	10.304	
2019.	13.614	
2020.	5.595	Изостала јавна набавка
2021.	8.693	

Приметан је велики пад слања 2020. године – узроци су изостанак јавне набавке за ту годину, као и непотпуна достава периодике дистрибутера који је добио претходну јавну набавку, те је иностраним библиотекама послато 5.595 бројева, које су библиотекари успели да набаве другим видовима набавке.

⁶ Ивана Николић, „Пласман публикација у иностранство – искуства Одељења размене Народне библиотеке Србије”, *Савремена библиотека* год. 17, бр. 22 (2005): 17–21.

У 2021. години уочава се тенденција поновног пораста, чему су допринеле остварена јавна набавка и смиривања епидемије ковид-19 која је отежала рад многих светских библиотека, а многе на одређено време и потпуно затворила.

Тематика периодике која се пласира у иностранство

Тематика периодике за које су заинтересоване иностране библиотеке и славистички центри увек има национални карактер и обухвата српски језик и филологију, књижевност и историју, етнологију и етнографију, православље и историју српске цркве, уметност, филозофију, социологију, право и политику, као и историју и културу других народа који живе у нашој земљи. Наводимо неке од најзначајнијих и најтраженијих часописа: *Јужнословенски филолоџ, Наш језик, Ономајолошки њрилози, Српски дијалектјолошки зборник, Славистика, Српски језик, стјудије српске и словенске њисмености, Научни састјанак слависти у Вукове дане, Баштјина, Градац, Градина, Књижевне новине, Књижевни мајазин, Књижевна историја, Кораци, Мостјови, Савременик, Свеске Задужбине Иве Андрића, Истјорија 20. века, Истјоријски часопис, Токови истјорије, Митјолошки зборник, Гласник Српске њравославне цркве, Православље, Црквене стјудије, Релијија и тјолеранција, Брајстјиво, Психолоџија, Социолоџија, Гласник Народне библиотеке Србије, Археоџрафски њрилози, Библиотекар...*

Осим поменутих, библиотеке при избору периодике објављене у Србији могу имати и додатне критеријуме, везане за начела њихове набавне политике. Новине и часописе који спадају у њихову патриотику желе да примају националне библиотеке Словеније (часопис *Словеника*), Хрватске (*Благовест: лист Београдске бискупије*), Босне и Херцеговине (*Новојазарски зборник*), Јапана (*Азијске свеске*), Мађарске (ННД, *Létünk*), Русије (*Русский язык как иностранний*, *Руски алманах*)...

Значај пласмана периодике у иностранство

Кроз континуирану и систематску размену периодике Народна библиотека Србије изграђује и обогађује колекције србистике у иностраним библиотекама и представља историју, науку, културу, уметност и стваралаштво наше земље. Такође, слањем стручне периодике у славистичке центре помаже изучавање нашег језика, књижевности, историје и културе међу

славистима широм света, и подржава наставни процес и научни рад професора, лектора и студената српског језика и књижевности у иностранству.

Пласманом у иностранство периодике објављене у Србији Народна библиотека Србије обавља културну мисију и обезбеђује слободан проток информација и научних сазнања између наше земље и света.

Развој радних процеса и евиденција у пласману периодике

Евиденција наслова, годишта и бројева периодике послате иностраним библиотекама и славистичким центрима водила се ручно, на картонима, све до успостављања COBISS.SR система 1989. године. Од тада се у сваки запис уноси евиденција о послатом броју отварањем новог поља 997 са подацима у потпољима о начину набавке (куповина, сопствено издање, размена, поклон...), о начину слања (размена или поклон), цени (у валути те земље) и са шифром иностране библиотеке којој је послат тај број, уз аутоматску доделу датума слања.

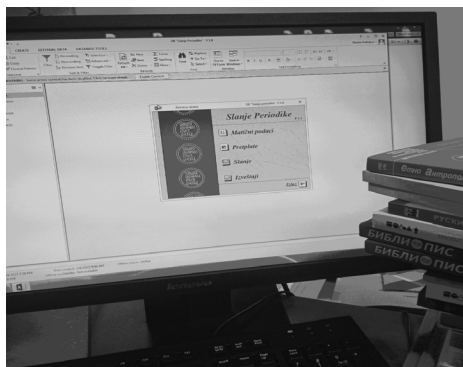
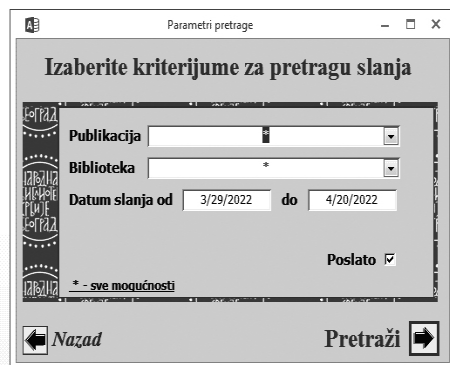
Током година ови подаци су постали бројни и обимни, на десетине поља 997 унетих у запис за сваки послат број оптерећивало је базу, а запис чинило непрегледним и библиотекарима и корисницима. У договору са начелником Одељења периодике донета је одлука да се прекине са уносом у базу података о слању периодике. Подаци о слању су 2002. године из записа пренети на ручно исписиване картоне, а сва поља 997 са преусмерењем су обрисана из електронског каталога.

Слика 1: Картон баланса

Године 2005. прелази се на евиденцију путем електронске базе података. У сарадњи са водитељком Реферата, ангажовани програмер је у софтверском систему Access израдио базу која до данас олакшава рад. Евиденција библиотека, њихових интересовања, наслова периодичких публикација, послатих и непслатих бројева, њихових цена и података о издавачима доступна је и прегледна у сваком тренутку.

Програм омогућава и израду потребних извештаја (дневних, месечних, годишњих). Тиме и овај део посла иде укорак са технолошким напретком и олакшицама које је улазак Народне библиотеке Србије у COBISS.SR систем донео нашој струци.

Слике 2, 3, 4 и 5: Access база

С обзиром на то да прилив грађе путем обавезног примерка, размене, поклона и куповине премашује потребне количине за слање иностраним библиотекама и славистичким центрима, улазимо у нову етапу рада. Спирит понуђених наслова се готово свакодневно увећава, као и број заинтересованих библиотека у земљи, региону и иностранству.

Толики обим података није више било могуће евидентирати само у постојећој Access бази, а ни библиотеке на које смо проширили сарадњу, као ни наслови периодике на листама понуде нису константе. Променљивост када су у питању наслови и годишта, као и променљивост интересовања библиотека, захтевали су другачију, тј. додатну врсту евиденције. Одлучили смо се за евиденцију и у Excel табелама. То је омогућавало не само директно уношење библиографских података новопрстиглих дуплираних примерака периодике, него и изврсну корелацију (баш као и у случају Access базе) са програмском базом COBISS.SR, по принципу copy-paste. Убрзо, сакупили смо у тој табели податке о неколико стотина наслова периодике, са основним библиографским подацима (наслов, поднаслов, место издавања, издавач, ISSN број,...), као и евиденције годишта, бројева и количине примерака којима тренутно располажемо као дупликатама. Ради што боље и стручније обраде и уноса података, управо према Упутствима за примену стандарда ISBD (CR), изучен је и примењен приручник колегиница Комненић и Драгичевић.

Пре него што ће се започети са понудом периодике на поклон домаћим библиотекама, било је потребно информисати се о постојећим колекцијама периодике, као и стању ових колекција, првенствено у матичним и јавним библиотекама, у чему су нам помогли стручни радови колегинице Бојане Вукотић.⁷ Ради добијања прецизних података остварени су и лични контакти са колегама задуженим за колекције периодике.

Следећи корак био је обавестити што већи број библиотека ван наше већ уговорене међубиблиотечке размене о могућности да своје колекције периодике редовно комплетирају поклоном Народне библиотеке Србије. Испоставило се да су за то заинтересоване библиотеке најширих профила – матичне, јавне, стручне, специјалне, универзитетске, високошколске, школске, манастирске... Одзив је био велики, са много похвала за ову нову делатност, јер већина библиотека нема додељена финансијска средства за куповину периодике. На овај начин многе библиотеке су попуниле своје фондове и минусе у постојећим колекцијама периодике. Неке библиотеке

⁷ Бојана Вукотић, „Водич кроз домаћу стручну периодику (новембар 2010 – март 2011)”, *Читалишће* год. 10, бр. 18 (мај 2011): 92–99; Бојана Вукотић, „Новине у каталожкој обради периодике”, *Панчевачко читалишће* год. 5, бр. 9 (нов. 2006): 90; Бојана Вукотић, „Периодика у нашим јавним библиотекама”, *Бележница: лист Народне библиотеке Бор* год. 9, бр. 16 (2007): 4–9; Бојана Вукотић, „Стандардизација формирања и вођења колекција периодике у јавним библиотекама”, у *Стандардизација и квалитет библиотечких услуга: зборник радова са међународне научне конференције одржане у Новом Саду 4–5. новембра 2010, 141–156* (Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2011).

су чак, захваљујући поклоњеној периодици, оформиле реферате периодичних публикација које до тада нису имале. Било је и оних колега који су се јављали са жаљењем што не могу да одаберу понуђену грађу услед недостатка простора у њиховим библиотекама.

Добар и охрабрујући резултат ове праксе је да је периодика, као грађа које је на неки начин била занемарена у мањим библиотекама, добила своје заслужено место. Периодика коју поклања НБС умногоме решава и проблем недостатка средстава за куповину ове врсте грађе, посебно када су у питању мање библиотеке. Други добар пример ове праксе је ентузијазам појединих колега који су одлучили да поруче ускостручне часописе. На питање откуда таква одлука, објаснили су да на тај начин желе да привуку кориснике чија је струка везана за ту врсту тематике и да им помогну у истраживањима. Такође, поруцбина стручних часописа за библиотеку везана је и за постојање стручних школа у тим градовима, за њихове наставне планове и интересовања ученика.

Не занемарујући него унапређујући посао на редовној размени у оквиру Access базе, каталог дупликата за домаће и библиотеке у региону смо израђивали и слали као понуду два пута годишње, у пролећном и јесењем термину.

наслов	ISSN / isbn	Број/год. примерака
1804. часопис Задужбинског друштва "Први српски устанак" Орашац	1402-1415	
(TI=KRKA U MEDICINI I FARMACIJI), Krka, Novo Mesto, Slovenija	031-4039	
12. MAJ, информативно-слуховно стручни часопис МЕДИЦИНСКИ ОСТАЦИ И ЗАГАД	2236-999X	20 2018x2prim/2x 2019
ABC TEHNIKE, časopis za pitanja bezbednosti i društvene samo zaštite, Savezni sekretarijat ...	2560-3787	
ABC, časopis urgentne medicine, Srpsko lekarsko društvo	1481-1083	
ACTA AGRICULTURE SERBICA, University of Kragujevac, Faculty of Agronomy, Čačak	0354-9042	47 2019x2prim/48 2019x2prim
ACTA CHIRURGICA JUGOSLAVICA, časopis za hirurgiju, Udruženje hirurga Jugoslavije	0001-5474/0351	
ACTA CLINICA, Klinički centar Srbije, Beograd	1481-1124	
ACTA DIURNA, Битант Правниот Факултетта Универзитета у Београду	1820-3981	64 65-2019x2prim/64 66 2020-2021x2prim
ACTA ENTOMOLOGICA SERBICA, Entomological Society of Serbia, Faculty of Biology	0354-8410	
ACTA FACULTATIS MEDICAE NAISSENSIS, Medicinski fakultet Univerziteta u Niko	0351-4068	3 2019/4 2019/1-2021x2prim/2 2021x2prim
ACTA HERBOLOGICA, Herbološko društvo Srbije	0354-4311	2-2020
ACTA HISTORIAE MEDICINAE STOMATOLOGIAE PHARMACIAE MEDICINAE VETERINAE	0001-2885/0351	
ACTA HISTORIAE, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko-Koper	1218-0186	
ACTA MEDICA MEDIANAE, naučni časopis Medicinskog fakulteta i podružnice Srpsko	0365-4478 (e) 1-2021x5prim/2 2021x2prim/3 2021x2prim	
ACTA MEDICA SEMENDRICA, časopis Srpskog lekarskog društva Postruznica Smedere	0354-2785	
ACTA HISTORIAE, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko-Koper	1482-2868	
ACTA ORTHALMOLOGICA, naučni časopis Udruženja oftalmologa Srbije	1480-7189	1/1908-2020
ACTA PERIODICA ET TERNICA, University of Novi Sad		

Слика 6: Excel табела

Табела приказује укупан број послатих примерака периодике у иностране и домаће библиотеке, како у размену, тако и на поклон:

Година	Број послатих примерака	Напомена
2014.	13.369	
2015.	10.597	
2016.	15.816	
2017.	13.266	
2018.	12.031	
2019.	15.342	
2020.	8.131	Изостала јавна набавка
2021.	12.597	

Укупан број варирао је у зависности од пристиглог броја наслова и броја примерака путем обавезног примерка, куповине, размене или поклона (индивидуалних или институционалних), као и од потражње библиотека сарадница.

Период пандемије узроковао је застој многих активности, те се то одразило и на пласман периодике. До смањење броја примерака послатих 2020. године дошло је услед непотпуног испуњавања обавеза од стране добављача периодике за период јун 2019 – јун 2020, као и због изостанка јавне набавке периодике за период јул 2020 – јул 2021. године (нису додељена финансијска средства). За иностране библиотеке које су биле затворене током пандемије, периодика је одвајана и чувана за тренутак када колеге обавесте да је пријем могућ.

Наредне 2021. године, расписана је и остварена јавна набавка периодике за период јул 2021 – јул 2022, а њом су били обухваћени и наслови и бројеви периодике објављени у периоду јул 2020 – јул 2021. године, које је било могуће ретроактивно купити. Захваљујући овој јавној набавци, као и другим видовима набавке, у годишњем извештају Реферата за пласман српске периодике достижемо бројку од 12.597 послатих примерака.

У овом тренутку табела понуде периодике броји 2.254 евидентирана наслова у десетинама хиљада различитих годишта и бројева, расположивих за размену и поклон са иностраним и домаћим библиотекама. Овим бројем, поред текуће продукције, обухваћени су и подаци о насловима периодичних публикација које су престале са излажењем, неке од њих чак и пре једног века.

Број иностраних и домаћих библиотека са којима имамо редовну размену периодике тренутно износи 311, а за око 300 библиотека у земљи и региону два пута годишње шаљемо каталоге понуда дупликата периодике на поклон.

Размишљања о будућем раду

Даљи пораст броја библиотека сарадница, као и пораст броја наслова и количина периодичних публикација, зависи од низа друштвених, економских и културолошких околности. Потребна је и додатна и стална, пре свега финансијска, подршка Министарства културе, Министарства науке и органа локалне заједнице да бисмо постојеће стање колекција периодике у земљи и иностранству одржали, а и унапредили, нарочито у мањим библиотекама у земљи. Након тога, у складу са убрзаним технолошким развојем, били би могући и кораци попут умрежавања свих српских библиотека у земљи и региону у јединствени информациони систем, ажурирања понуде публикација на сајтовима библиотека, као и организовање повремених или сталних берзи размене. Такође, не треба сметнути са ума ни све већу продукцију електронских издања периодике, која потребе размене периодике неће укинути, али ће је значајно технолошки изменити.

Научени да се прилагођавамо и најтежим условима рада када су у питању финансијска средства и други ограничавајући фактори, спремни смо да сву своју стручност, професионалност и ентузијазам уложимо у трајање и унапређење ове библиотечке делатности и обогаћење фондова периодике у библиотекама широм земље и света.

Literatura:

1. Kićović, Miraš. *Istorija Narodne biblioteke u Beogradu*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2016. (na ćirilici)
2. Komnenić, Slobodanka, Ljiljana Dragičević. *Uputstvo za primenu standarda ISBD (CR)*, Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2006.
3. Nikolić, Ivana. „Plasman publikacija u inostranstvo – iskustva Odeljenja razmene Narodne biblioteke Srbije”. *Savremena biblioteka*, god. 17, br. 22 (2005): 17–21. (na ćirilici)
4. Stamatović, Desanka. „Međunarodna saradnja Narodne biblioteke Srbije”. U *Spoimenica 1832–1982*, ur. Radmila Šuljagić, 213–230. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 1985. (na ćirilici)

5. Vukotić, Bojana. „Novine u kataloškoj obradi periodike”. *Pančevačko čitalište* god. 5, br. 9 (nov. 2006): 90. (na ćirilici)
6. Vukotić, Bojana. „Periodika u našim javnim bibliotekama”. *Beležnica: list Narodne biblioteke Bor* god. 9, br. 16 (2007): 4–9. (na ćirilici)
7. Vukotić, Bojana. „Standardizacija formiranja i vođenja kolekcija periodike u javnim bibliotekama”. U *Standardizacija i kvalitet bibliotečkih usluga: zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije održane u Novom Sadu 4–5. novembra 2010*, 141–156. Beograd: Bibliotekarsko društvo Srbije, 2011. (na ćirilici)
8. Vukotić, Bojana. „Vodič kroz domaću stručnu periodiku (novembar 2010 – mart 2011)”. *Čitalište* god. 10, br. 18 (maj 2011): 92–99. (na ćirilici)
9. „Zakon o javnim nabavkama”. *Sl. glasnik RS* br. 124/12,14/15,68/15, 91/19 (na ćirilici)
10. „Zakon o obaveznom primerku publikacija”. *Sl. glasnik RS* br. 52/2011 i 13/2016, čl. 11, tačka 4. (na ćirilici)

Slavko Poledica

slavko.poledica@nb.rs

Milana Ukropina

milana.milivojevic@nb.rs

Ivana Nikolić

ivana.nikolic@nb.rs

National Library of Serbia, Belgrade

HISTORY AND DEVELOPMENT OF THE PLACEMENT OF PERIODICALS IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary: The paper describes the history of exchange and placement of Serbian periodicals from the National Library of Serbia to foreign libraries in the period from the Second World War to the present day. Methods of procurement, topics, and the cultural significance of periodicals placed abroad are also presented. The development processes and the institutionalization of sending periodicals within the Acquisitions Department of the National Library of Serbia, primarily by establishing the Periodicals Exchange Section, are described. Moreover, the paper describes the cooperation between the National Library of Serbia and other libraries in the country related to the exchange and gift of periodicals. Ways of recording, technological improvements of the work, as well as the examples of everyday practice, are outlined. Further, the paper shows specific data about the results achieved in the placement. Finally, several opinions and ideas on further improvement of the exchange and gift of periodicals in the system of both Serbian and foreign libraries are presented.

Keywords: serial publications, placement of Serbian periodicals, periodicals exchange, periodicals gift, Acquisitions Department of the National Library of Serbia.

Примљено: 20. априла 2022.

Исправке: 24. маја 2022.

Прихваћено: 7. јуна 2022.